

מלחמת העצמאות
והקמת מדינת ישראל
מ-30 בנובמבר 1947 ועד 15 במאי 1948
זכויות לאלון סלפיאן

השלבים העיקריים במלחמת העצמאות

1. מסוף נובמבר 1947 -מרץ 1948 (כולל תחילת תוכנית ד).
2. מאמצע מרץ 1948 (פעולות תוכנית ד) ועד הקמת המדינה מאי 1948
3. מאמצע מאי 1948 עד אמצע יוני 1948. (פלישת צבאות ערב, הקמת צה"ל)
4. מאמצע יוני 1948 עד סוף המלחמה (מבלימה להתקפה וניצחון)

מפת תוכנית החלוקה

על 1 של החלטה

(30 בנובמבר 1947 - מרץ 1948)

הכוחות הלוחמיים
מטרתם והיערכותם

מערך הכוחות הלוחמים-יהודים

במשך כל מלחמת העצמאות היה כוחם של היהודים גדול יותר

אוכלוסיה

הישוב היהודי מנה 630,000 נפש.

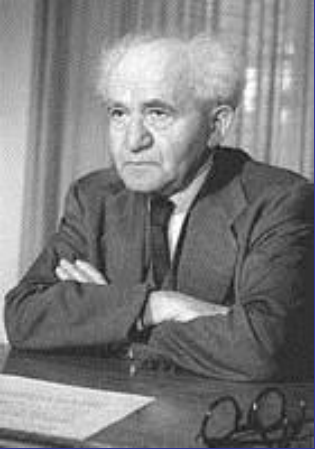
אוכלוסיה עירונית ברובה.

רמת השכלה גבוהה יחסית, רמה טכנולוגית וראשיתה של תעשייה מודרנית שהתפתחה בעיקר בתקופת מלחה"ע ה-2

אוכלוסיה צעירה, ניתנה עדיפות בהעלאת צעירים.

נחישות ומוטיבציה לאור השואה, תחושה של מאבק קיומי.

הזדהות של מרבית האוכלוסיה עם המטרה.

מערך הכוחות הלוחמים-יהודים

מנהיגות

- לישוב היתה מנהיגות מוסכמת, שזכתה מהסכמה ברצון ומתחושת היחד של רוב הציבור.
- מנהיגות זו תפקדה כ"מדינה בדרך" והישוב ברובו קיבל את מרותה.
- הסוכנות היהודית שימשה מעין ממשלה הכוללת מחלקות כספים, התיישבות, בטחון, מחלקה מדינית (משרד חוץ), מערכת מיסוי, מערכת רכש, חינוך וכו'.
- איגודים מקצועיים בעלי כח (ההסתדרות)

מערך הכוחות הלוחמים-יהודים

הכח הצבאי

□ כ- 45,000 חברי "הגנה" שכללו:

אנשי חיל שדה (חי"ש -9,000) שאורגנו במסגרות חטיבתיות מרחביות (גולני, כרמלי, אלכסנדרוני, קרייתי, עציון, גבעתי), חיל משמר (חי"מ -32,000), גדנ"ע ומשטרת הישובים

2000 לוחמי פלמ"ח מגוייסים +1000 חברי פלמ"ח במילואים שאורגנו ב-3 חטיבות(יפתח, הראל, הנגב)

□ 3500 אנשי אצ"ל וכ-500 אנשי לח"י

□ 30,000 משוחררי הצבא הבריטי.

□ גיוס חוץ לארץ (גח"ל) ומתנדבי חוץ לארץ (מח"ל)

□ יתרון ביוצאי צבא בעלי ניסיון

□ ניסיון בגיוס כוח האדם בתקופת המלחמה והמאבק בבריטים

הביא לגיוס המוני, מימוש פוטנציאל נשים ונוער, בשלב

8 הראשון של המלחמה היו מגויסים כ-83,000 איש ואישה

מערך הכוחות הלוחמים-יהודים

נשק

- צבירת מלאי נשק, ע"י ההגנה והמחתרות לאורך השנים.
- קיים מחסור גדול בנשק קל במקלעים ותחמושת.
- מחסור בנשק כבד טנקים, תותחים, מטוסים.
- הנשק היה מתוחזק ברמה סבירה.
- היתה ראשיתה של תעשייה צבאית והיה ייצור עצמי של חומרי נפץ, תחמושת וכלי נשק (סטן).
- חוסר אפשרות להחזיק נשק בגלוי.
- להגנה ולמחתרות היה מנגנון רכש שפעל בחו"ל, בסוף התקופה אפריל 48 התחיל להגיע רכש מצ'כיה.

מצרכי הכוחות האזרחיים-יהודים

אוכלוסיה

630,000

עירונית, צעירה,
בעלת השכלה
רמה טכנולוגית
חברה וולנטרית

נשק

כמות קטנה,
חוסר בנשק כבד
רכש ממושך מתקופת
המאורעות והמלחמה
רמת תחזוקה סבירה
ראשית תע"ש

מנהיגות

נבחרת, מוסכמת,
מגובשת,
תחושת שותפות
מרותה על רוב הישוב

הארגון הצבאי

ניסיון צבאי שהשתכלל
מערכת הגנתית והתקפית
פיקוד אחיד
מערכת שירותים
תומכת רחבה,
תשתית כלכלית

הכח הצבאי

83,000

קיים גרעין צבאי (הגנה)
מחתרות, מודיעין,
מערך גיוס המוני
אוכלוסיה צעירה
פוטנציאל: גברים,
נשים, נוער

נקודות התורפה של הישוב העברי ערב המלחמה

גיאוגרפית

הערבים חלשו על צירי התנועה, הערים המרכזיות בטווח אש ערבית, גושי

התיישבות שלמים בשליטה ערבית

שובים רבים מנותקים או בסכנת ניתוק

נמלי הים והאוויר חסומים ליבוא נשק,

לערביי א"י יש עורף אסטרטגי קרוב

היכול לסייע בנשק, מתנדבים

צבאית

הצורך להיערך למלחמה

בתנאי מחתרת

חוסר יכולת להביא נשק

באופן גלוי, אמברגו נשק עולמי

הצורך להבריח נשק לארץ

אין עורף אסטרטגי

נקודות חוזק של הישוב היהודי

- מנהיגות שהצליחה להטיל מרותה על רוב היישוב
- מערך ארגוני - מפותח יחסית - מדינה בדרך (מערכות חינוך, בריאות, פיתוח...)
- מוטיבציה גבוהה , מאבק קיומי
- חברה צעירה יחסית
- מיצוי הפוטנציאל מהאוכלוסיה (נשים/נוער)
- מערך רכש יעיל
- ארגון צבאי כלל ארצי בעל ניסיון יחסית
- יכולת פיתוח וייצור עצמי
- תמיכה של יהדות העולם

מצדק הכוחות הלאומיים - ערבים

האוכלוסיה

- ערב המלחמה חיו בא"י כ- 1,300,000 ערבים.
- רוב האוכלוסיה כפרית - חברה חקלאית נחשלת.
- מחצית מהאוכלוסיה ילדים וזקנים.
- רמת השכלה נמוכה יחסית, ויכולת טכנולוגית דלה.
- נאמנות משפחתית חמולתית/ כפרית /אזורית.
- במדינות ערב השכנות – כ- 40 מיליון.

מצרכ הכוחות הפלוחמיים - צרכים

מנהיגות

- מדינות ערב הכירו בחאג' אמין אל חוסייני (המופתי) כמנהיג ערביי א"י, שניהל את המאבק ממקום גלותו בקהיר.
- הוא לא זכה לשיתוף פעולה מהקבוצות השונות בקרב ערביי א"י ולא הוכר ע"י כוחות המתנדבים הערביים שהגיעו לא"י ואיבד בהמשך גם את אמונו של מדינות ערב.
- לערביי א"י לא היו מוסדות וארגונים סמכותיים, חלק מהמנהיגים הערבים ברחו מהארץ בזמן המרד הערבי ובתחילת המלחמה.

מצוק הכוחות הלוחמים-ערבים

מנהיגות (המשך)

- בתוך ה"וועד הערבי העליון" היו סכסוכים ומאבקי כח "חמולתיים" בין "החוסיינים" ל"נאששיבים", שאיפשרו לעבדאללה מלך ירדן לטרפד הקמת מנהיגות ערבית בא"י.
- לוועד הערבי העליון לא היה מערך מינהלי, לא הייתה מסורת של שרות ציבורי ובחברה הייתה נפוצה תרבות מושחתת ורודפת בצע.
- הכוחות הלוחמים לא נשמעו למרות מדינית לאומית ולמעשה לא הייתה מנהיגות סמכותית ערבית בא"י.

מצוק הכוחות הלוחמים-ערבים

כוח צבאי

- מספר הלוחמים הערביים היה כ- 14,000, שנעזרו לעיתים במאות כפריים חסרי ניסיון צבאי שנזעקו לקרב וחזרו לבתיהם בסופו. (שיטת הפזעה).
- לא היה מנגנון גיוס ארצי מסודר.
- הכוח הורכב מערבים מקומיים- חברי כנופיות - הכנופיה של עבד אל קאדר אל חוסייני שפעלה באזור ירושלים, וחסן סלמה שפעלה באזור רמלה/לוד.
- כ- 10,000 משוחררי הצבא הבריטי (רשמי, מעשי פחות)
- כוחות צבא ההצלה של קאוקג'י שמנו כ- 3,000 מתנדבים שהגיעו מארצות ערב לסייע לערביי א"י.
- חברי תנועות חצי צבאיות "הנאג'דה" ו"הפוטורה"
- שוטרים ערבים נושאי נשק.
- נוכחות הלגיון העבר ירדני.

מצדק הכוחות הלוחמית-צרכים

האירגון הצבאי

- ההתארגנות היתה מקומית או איזורית בין המפקדים היו סכסוכים ותחרות.
- נאמנות מקומית אזורית.
- חסרה היתה מפקדה ארצית כפופה למרות מדינית.
- לא היו חילות עזר.
- לא היה ניסיון צבאי בהפעלת יחידות גדולות (לא השתתפו במלחמה"ע)

מצרכי הכוחות האזרחיים-ערבים

נשק

□ הנשק שבידי הערבים היה מסוגים שונים וחלקו מיושן.

□ לא היה להם מנגנון רכש מאורגן, אולם האמברגו

הבריטי פגע בהם פחות בגלל גבולות משותפים עם

מדינות ערב ופיקוח לא יעיל של הבריטים.

□ לא היה מנגנון ייצור עצמי של תחמושת ונשק

שהגביר את התלות החיצונית.

מצרף הכוחות הלוחמיים-ערכיים

מנהיגות

המופתי נמצא בקהיר
מנהיגות מסוכסכת
ערביי א"י מפוצלים
עבדאללה מטרפד מנהיגות
הכוחות הלוחמיים
לא מקבלים מרות

אוכלוסיה

1,300,000
רובם כפריים
חסרי השכלה
רמה טכנולוגית נמוכה
מחצית ילדים וזקנים

נשק

נשק מסוגים שונים
חלקו מיושן
לא נפגעו מהאמברגו
הבריטי (אין פיקוח)
למתנדבים נשק רב
וקצת נשק כבד

הכח הצבאי

אין כח צבאי מאורגן
אין מנגנון גיוס מסודר
14.000 לוחמים קבועים
המתנדבים פועלים עצמאית
כפריים חוזרים
לכפר בתום קרב

ארגון צבאי

אין מפקדה ארצית
כוחות מקומיים או איזוריים
סכסוכים ותחרות
אין מרות מדינית
העדר ניסיון
בהפעלת יח' גדולות

נקודות תורפה של ערביי א"י

- חוסר מנהיגות סמכותית ואין פיקוד ושליטה אחידים.
- פיצול רב, פילוגים, סכסוכים – חמולות.
- נאמנות מקומית.
- אין ניסיון צבאי.
- אין מיצוי של פוטנציאל גודלה של האוכלוסיה.
- הסתמכות על גורמי חוץ (מדינות ערב, מתנדבים).

נקודות חוזק של ערביי ארץ ישראל

- יתרון בפריסה הגיאוגרפית – לערבים יש רציפות טריטוריאלית, הערבים חלשו על צירי התנועה, הערים המרכזיות בטווח אש ערבית, גושי התיישבות יהודיים שלמים בשליטה ערבית (גוש עציון/גליל מערבי) וישובים רבים מנותקים או בסכנת ניתוק (ירושלים)
- לערביי א"י יש עורף אסטרטגי קרוב (מדינות ערב) היכול לסייע בנשק, מתנדבים

ועדו הצדדים האחרים ,
אופן הפעולה ומניעים

יעדי הצדדים הלוחמים

מטרת הערבים –

- לסכל ולשבש את תוכנית החלוקה ולמנוע הקמת מדינה יהודית.
- ניתוק הקשר בין היישובים היהודיים ע"י חסימת הדרכים, הצבת מארבים בדרכים ופגיעה בשיירות של היהודים, הטלת מצור על ישובים יהודיים וניסיונות כיבוש של ישובים יהודיים מבודדים.
- התקפות בערים ובשכונות המעורבות.
- פגיעה בתשתיות.

יעדי הצדדים הלוחמים

מטרת היהודים –

- להוכיח את יכולתו של היישוב היהודי להקים מדינה ולקיימה.
- **מימוש החלטת האו"ם והקמת מדינה יהודית בשטחים שהוקצו למדינה היהודית.**
- הגנה על ישובים יהודיים בכדי למנוע את נפילתם ונטישתם.
- פתיחת צירי התנועה, לפרוץ את המצור על היישובים ושמירת קשר בין היישובים בכל מחיר.
- שמירה על תשתיות.

חוקרי הלחימה הציקריים
בארבעת החודשים הראשונים

מוקדי המלחמה בארבעת החודשים הראשונים

השלב הראשון של המלחמה התאפיין ביוזמה של הערבים ובהתגוננות של הצד היהודי.

מלחמה בערים המעורבות.

התקפות על ישובים מבודדים.

מלחמה בדרכים.

המלחמה בערים המעורבות

□ המלחמה התנהלה למעשה בכל רחבי הארץ, והתמקדה בלחימה בערים המעורבות שבהן התגוררו יהודים וערבים.

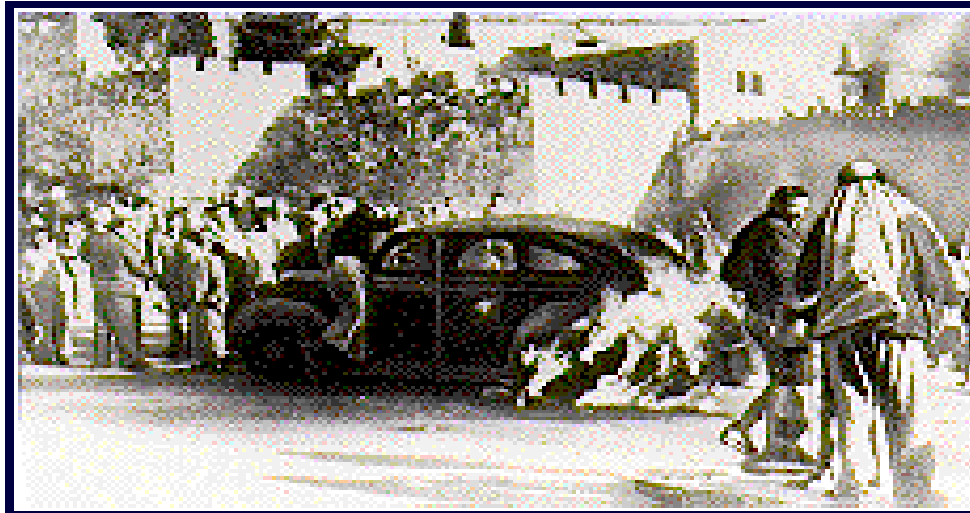
□ הערים המעורבות - חיפה, צפת, טבריה, וירושלים.

□ הלחימה בערים המעורבות התאפיינה ב

התקפות ירי וצליפות

התקפות על שכונות ספר והחדרת מטעני נפץ אל השכונות

היהודיות.

מכונית תופת בירושלים

המלחמה בערים המעורבות

דוגמאות:

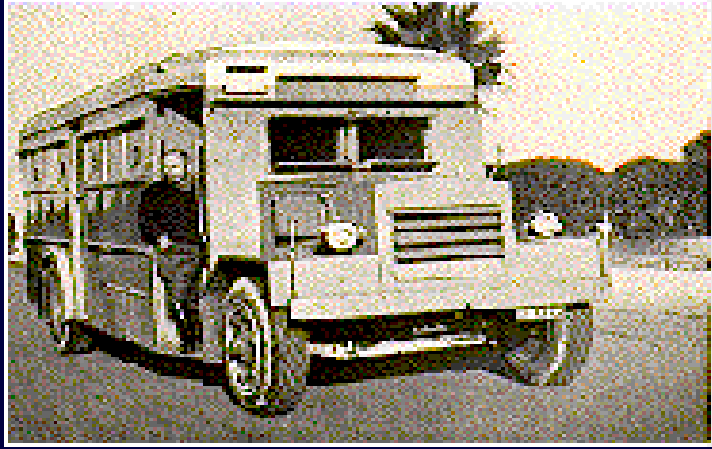
- המרכז המסחרי בירושלים הועלה באש , התקפה על יהודים בבתי הזיקוק בחיפה (39 הרוגים) , מכונית תופת ברחוב בן יהודה בירושלים - (60 הרוגים) צליפות על מכוניות יהודיות נוסעות לכוון יפו התפוצצות מכונית תופת בחצר המוסדות הלאומיים בירושלים - (17 הרוגים)
- בנוסף התרחשה מלחמה בין שכונות סמוכות בישובים צמודים כמו גבול יפו ותל-אביב -שכונת התקווה .

התקפות על ישובים מבודדים

□ יישובים יהודיים רבים היו באזורים שהיו בשליטה ערבית, חלקם אף מחוץ לתחום המיועד למדינה היהודית לפי "תכנית החלוקה"

□ היישובים המבודדים היו אחת הבעיות הקשות שעמדו בפני הנהגת הישוב העברי, מאחר והיה צריך להשקיע הרבה כח אדם לוחם ואמצעים רבים בהגנה עליהם, היה צריך לארגן שיירות רבות כדי לפרוץ את המצור ולהגיע אליהם. לדוגמא גוש עציון - שיירת הל"ה בינואר 1948 - (35 הרוגים), שיירת נבי דניאל.

המלחמה בדרכים

אוטובוס אגד הפך למשוריין, כדי להמשיך ולהסיע יהודים לירושלים.

- לחימה קשה ורבת קורבנות התנהלה על דרכי התחבורה.
- הכוחות היהודיים השקיעו מאמץ רב בשמירת הקשר עם היישובים המבודדים.
- הדרך היחידה להגיע הייתה באמצעות שיירות מלוות בלוחמים שנשקם מוסתר מחשש מפני הבריטים ולעתים גם בליווי צבא בריטי.
- בהמשך המלחמה שוריינו תאי הנהג של משאיות ושל אוטובוסים ואף יוצרו משוריינים מתוצרת בית כדי לשפר את המיגון.

משוריין פורץ מחסומים

המלחמה בדרכים.

- על אף שיטת השיירות נותרו יישובים רבים מנותקים לזמן רב - יחיעם, גוש עציון, ירושלים.
- מאבק קשה במיוחד התנהל על פריצת המצור על לירושלים, שנחסמה מדי פעם על-ידי הכוחות הערביים ולא אפשרו מעבר אל העיר.
- בירושלים היתה למעשה לחימה על הדרך לעיר ועל העיר עצמה.

רכב משוריין מלווה שיירה

הדרך לירושלים

שיירת אספקה לירושלים

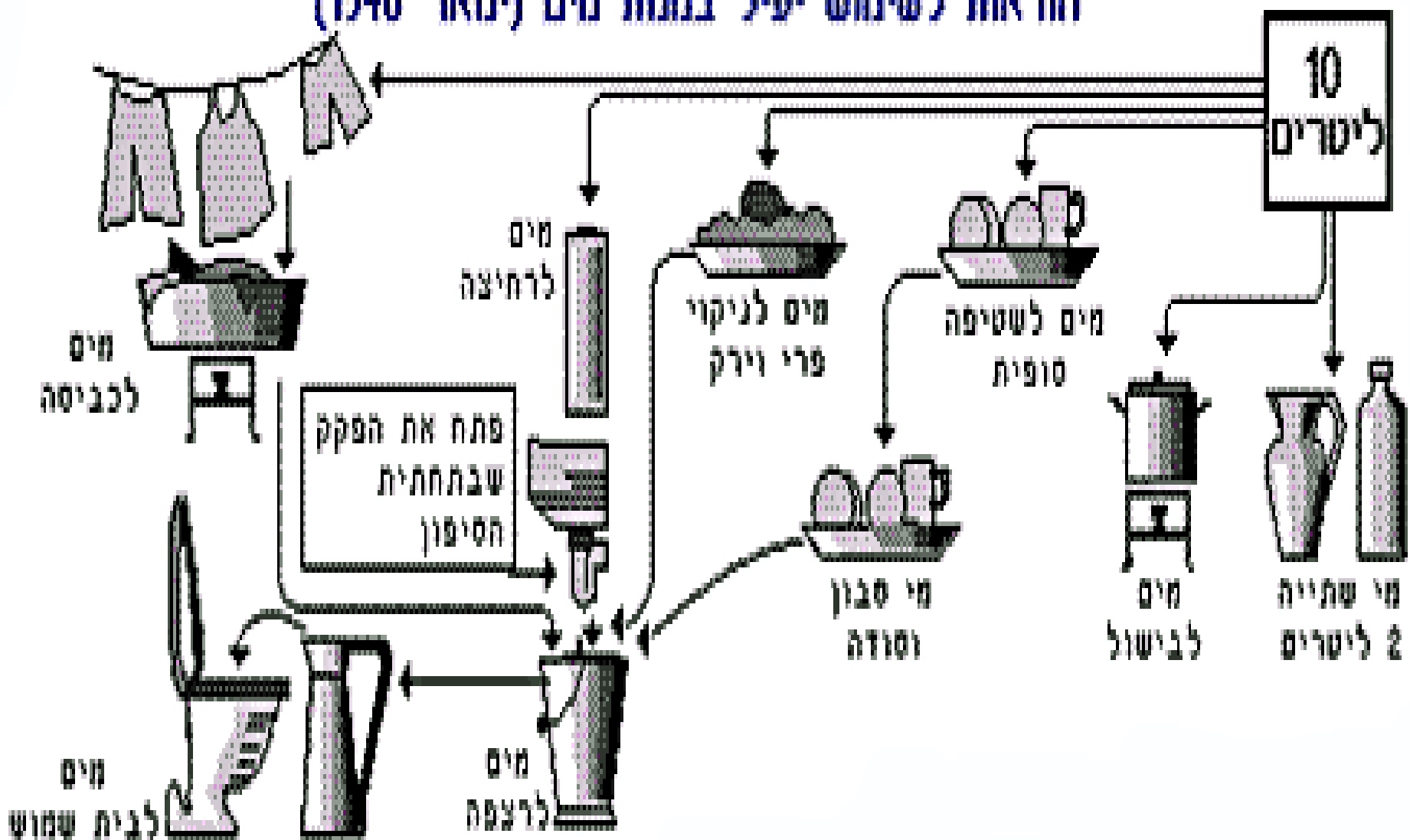

חלוקת מים בירושלים

קיצוב במים

הוראות לשימוש יעיל במנות מים (ינואר 1948)

כשלון המלחמה בדרכים

- חודש מרס 1948 היה חודש קשה ביותר בלחימה בדרכים, כאשר מספר שיירות הותקפו והושמדו ברובן:
- שיירת "נבי דניאל" בדרכה חזרה מגוש עציון
- שיירת "יחיעם" בדרכה אל הקיבוץ (47 הרוגים),
- שיירת "חולדה" בדרכה לירושלים.
- הכשלונות בחודש זה עוררו ספק ביכולתו של הישוב היהודי להגן על עצמו והועלו הצעות באו"מ לחזור מתכנית החלוקה ושיוקם בארץ ישראל משטר נאמנות.
- שיטת המגננה נכשלה, יש צורך להפגין יכולת צבאית מאורגנת, ליצור רצף התיישבותי יהודי על מנת לקדם התקפה ערבית.

ה'יולמא ע'וקרת ל'ה'וד'ים ת'וכנ'ית ד' ות'וז'אות'יה

אל תושבי טבריה!

החושבים הערבים עובד את העיר
טבריה ענה בלה לידנו
דנו טבריה על

משטר עברי עצמאי בעיר.

מפקד ההגנה בטבריה.

הפעלת תכנית ד' והשתלטות על השטחים המיועדים למדינה היהודית

□ מטרת תוכנית ד':

גיוס וארגון הכוח היהודי במסגרות של חטיבות ונקבעו יעדים מבצעים להשתלטות על כל השטח שהוקצה למדינה היהודית, על גושי ההתיישבות שמחוץ לה, ועל שטחי מפתח לקראת פלישה צפויה של צבאות ערב.
להבטיח חופש תנועה בעורקי התחבורה הראשיים.

שלב 2 של המלחמה

תכנית ד' - מבצע נחשון

הבעיה הבוערת הייתה פריצת הדרך לירושלים.

לשם כך תוכנן מבצע "נחשון".

לצורך המבצע רוכז לראשונה כוח ואמצעי לחימה בעוצמה של חטיבה, תוך לקיחת סיכון של חשיפת גזרות אחרות.

הכוח צויד בנשק שנאסף מיחידות שונות שנותרו כמעט ללא נשק על מנת לבצע ריכוז מאמץ.

רכש מצ'כוסלובקיה, שהמשלוח הראשון שלו הגיע ערב המבצע.

לראשונה גם הוחלט לא להסתפק בליווי השיירות אלא להשתלט על שטחים לאורך הציר ולהחזיק בהם נכבש "הקסטל" בקרב בו נהרג עבדל קאדר אל חוסייני.

שלב 2 של המלחמה

המשך היוזמה היהודית

היוזמה היהודית נמשכה ובמהלך אפריל ועד אמצע מאי נפלו לידי כוחותינו טבריה, חיפה, עכו, יפו וצפת ומנהיגי הערבים בערים אלה נכנעו והחל גל בריחה גדול של פליטים ערבים.

פרשת דיר יאסין

□ כפר ערבי בדרך לירושלים אליו נכנסו כוחות אצ"ל והלח"י במסגרת מבצע נחשון.

□ המטרה הייתה להשתלט על הכפר ולהבטיח את הדרך לירושלים בהתנגשות בין הכוחות לערבים נהרגו כ- 200 ערבים כולל נשים וילדים בעת פיצוץ בתי הכפר על יושביהם התוצאה הייתה גל בריחה של ערבים, גם מישובים אחרים מתוך פחד מגורל דומה.

□ הביקורת על פעולת אצ"ל הייתה גינוי חריף מאנשי היישוב .

□ האצ"ל טען כי קרא ברמקול לנשים, לילדים ולזקנים לעזוב את הכפר ושבוצעה סריקה לפני הפיצוץ ע"מ לוודא שהבתים ריקים.

□ הערבים ניצלו זאת לתעמולה אנטי יהודית במשך שנים רבות.

תכנית ד' - סכום

- הגורם הערבי המקומי הובס, המנהיגות התפוררה ורוב המנהיגים נמלטו. החלה תנועת בריחה של ערבים שהפכו לפליטים, והערבים המקומיים חדלו להיות גורם צבאי של ממש.
- מרבית יעדיה של תכנית ד' הושגו, אך היו גם כישלונות כגון: הדרך לירושלים נחסמה שוב, בעיקר בגלל מחסור בכוחות שיחזיקו בה באופן קבוע.

השאיקולים, הסיכויים והסיכונים בהכרזה על הקמת מדינת ישראל

יום המדינה

עתון משותף של עתוני הארץ

יום ששי, ה' אייר, חשי"ח - 14 באייר 1948 - עשרה 4 אחר הצהריים - יום אחרון לשלטון זרים

העם מכריז על מדינת ישראל

ב־29 בנובמבר 1947 קבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל ובתוקף זכותנו הטבעית וההסטורית אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה בארץ-ישראל היא

מדינת ישראל

שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם. יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית. אשר תיקרא בשם ישראל.

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות, תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חינוכם של נביאי ישראל, תקיים שיוון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת וגזע ומין, תבטיח חופש דת, מצפון, חינוך ותרבות, תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות, תחזיק נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בפנין מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לחוג משפחת העמים. אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על השלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אורחנה מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה. המגשרים יתקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ומציעים להם לשיתוף מלאה ושווה במגשרים

של הוגה חוון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים. אשר נתן במיוחד תוקף בין-לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון. בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה. הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל. אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים.

שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל. על אף כל קושי, מניעה וסכנה. ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמלי-ישרים במולדת עמם.

במלחמת העולם השנייה, תרם הישוב העברי בארץ את מלא-החלו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי. ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות.

ב־29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל. העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם להביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות

ויו לשון ההכרה על הקמת המדינה שניתנה בפניוס מועצת העם היום כשעה 4 אחריצ בעמק של חברי מועצת העם ונגיני מוסדות ועתונות וקוראים באלם המזויזן בתל-אביב:

בארץ ישראל עם העם היהודי. בה עוצבה דמותו הרוחנית הדתית והמדינית. בה חי חיי קוממיות ממלכתית. בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שפר לה אמונים בכל ארצות פוזריו. ולא חדל מתפלה ומתקווה לשאב לארצו לחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסרתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחו במולדתם העתיקה, ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים. וחלוצים. מעפילים ומגינים הפריחו נשמות. החיו שפתם העברית. בנו כפרים וערים. והקימו ישוב גדל וחולד השליט על משקו ותרבותו. שוחר שלום ומגן על עצמו. מכיז ברעם הקדימה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ימלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו

כל חוקי הספר הלבן בטלים ומבוטלים

כל שאר החוקים הקיימים בארץ עודם בתקפם

נסיבות ההכרזה – רקע צבאי ומדיני

הרקע הצבאי

- במהלך חודש אפריל 1948 הופעלה תכנית ד' שעיקרה יוזמה התקפית במאבק כנגד ערביי א"י ונוצר רצף טריטוריאלי כמעט מלא ממטולה עד הנגב.
- החלו להגיע כמויות נשק גדולות בעיקר מצ'כוסלובקיה.

נסיבות ההכרזה – רקע צבאי ומדיני

הרקע המדיני

- לעומת משרד החוץ, הנשיא טרומן תמך בהקמת מדינה יהודית מכיוון שברה"מ תמכה בה והיה חשוב לו כי החלטת האו"מ תבוצע בנוסף בשנת בחירות הייתה חשיבות לקול היהודי והישגיו של היישוב באפריל /מאי במסגרת תכנית ד'.
- גולדה מאיר נפגשה עם עבדללה מלך ירדן והוא הודיע לה שאין לו ברירה והוא חייב להצטרף למדינות ערב הפולשות במידה ותוקם מדינה יהודית, הוא מוכן כיום לאפשר ליהודים להסתפח לממלכתו ולזכות בה באוטונומיה.
- מדיניות זאת הייתה בניגוד לעמדתו בפגישה קודמת ביניהם שבה הסכים לאפשרות של מדינה יהודית אם יוכל לספח שטחים מא"י לממלכתו

השיקולים, בעד ונגד הכרזה על הקמת מדינת ישראל

- בהנהגת היישוב התנהל ויכוח בשאלה האם להסכים לשביתת נשק שהציעה ארה"ב, שמשמעותה לדחות את ההכרזה על הקמת המדינה או האם להכריז על הקמת המדינה ביום סיום המנדט הבריטי.
- ביום 12 במאי 48 התקיים במנהלת העם דיון בשאלה זו.

2 שיקולים נגד ההכרזה

- הענות לדרישת ארה"ב לשביתת נשק שטענה שאם תוקם מדינה יהודית אין לה סיכוי להתקיים לאור הפלישה הצפויה של המדינות הערביות מתוך חשש שלא יתקבל סיוע מארה"ב אם תוכרז מדינה מצבה יהיה קשה.
- מפקדי ההגנה (גלילי וידין) הציגו את הסיכויים לניצחון או למפלה כשווים וגילו הססנות בשאלת היכולת להתגבר על צבאות ערב הסדירים. זה הוביל חשש מכשלון צבאי שעלול להוביל לאסון

השיקולים, הסיכויים והסיכונים בהכרזה על הקמת מדינת ישראל

3 שיקולים בעד ההכרזה

- ❑ קבלת הצעת שביתת הנשק משמעותה דחיית ההכרזה למועד בלתי ידוע וחלון ההזדמנויות עלול להיסגר. עכשיו או לעולם לא / בכיה לדורות - החמצה לדורות.
- ❑ מדינות ערב ינצלו את הדחיה בכדי להתחזק ולארגן את צבאותיהם.
- ❑ בן גוריון ראה בחוסר אירגון של צבאות ערב חיסרון גדול אל מול האירגון של הישוב היהודי
- ❑ הכרזת עצמאות תאפשר הקמת ממשלה ומוסדות שלטון וצבא שיוכלו לפעול בצורה גלויה ורשמית על ידי הגברת קצב המתגייסים באמצעות גיוס חובה, ורכישת נשק רב

ההכרזה על הקמת מדינת ישראל

- החלטת מנהלת העם הייתה ברוב של 6 נגד 4 בעד ההכרזה (משה שרת ש"התנדנד" תמך לבסוף והכריע)
- ביום 14 במאי 1948 הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינת ישראל.

**הזמנה
לטכס
הכרזת
העצמאות**

מנהלת העם

תל-אביב, ד' אייר תש"ח
13.5.1948

א.ג.,

הננו מתכבדים לשלוח לך בזה הזמנה למושב
הכרזת העצמאות

שיתקיים ביום ו', ה' באייר תש"ח
(14.5.1948) בשעה 4 אחה"צ באולם
המוזיאון (שדרות רוטשילד 16).

אנו מבקשים לשמור בסוד את תוכן ההזמנה
ואת מועד כינוס המועצה.

המוזמנים מתבקשים לבוא לאולם בשעה 3.30.

בכבוד רב
המזכירות

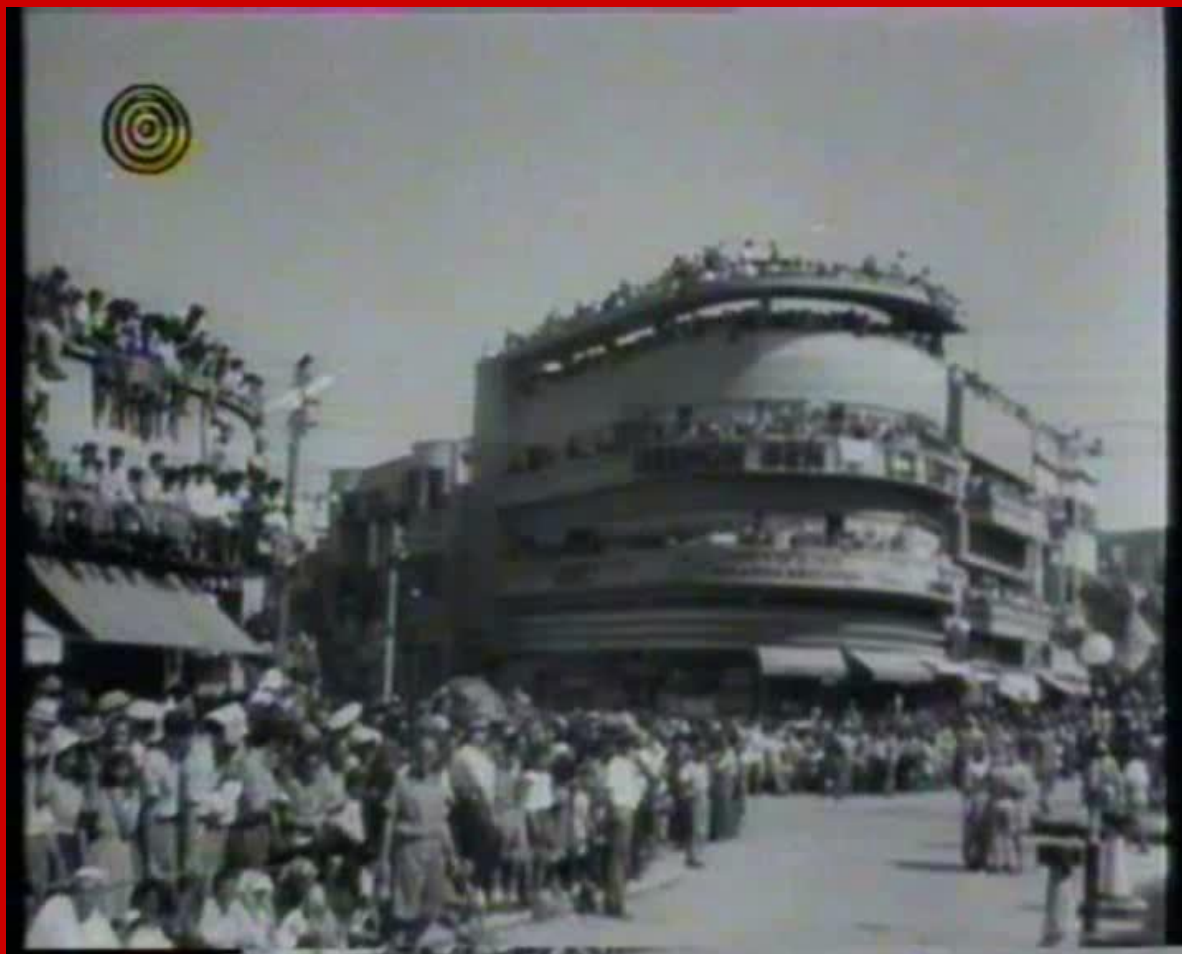
ההזמנה היא אישית –

הלבשה: בגדי חג כהים

מעמד הכרזת המדינה

הכרזת העצמאות

על 3 - מלחמת העצמאות

בלישת צבאות ערב והקמת צה"ל

הקמת צה"ל

□ בן גוריון פעל על-פי קו מדיני שביטא, גישה ממלכתית. על-פי גישה זו יש עדיפות לאינטרסים של המדינה על פני אינטרסים של גופים או של חוגים בעם. בתחום הביטחוני כשהוקם צה"ל במאי 1948 פורקו ארגונים צבאיים, שפעלו בתקופת המנדט במחתרת – אצ"ל, לח"י (פורקו ביוני 1948) ופירוק מפקדת הפלמ"ח שפורק באוקטובר 48.

□ פירוק המחתרות נועד להבטיח כי במדינה מסודרת כולם חייבים לציית למרות מוסדות השלטון ולממשלה, הצבא כפוף למרות הממשלה ולא לגופים אידיאולוגיים/מפלגתיים ולכן אין מקום ל"צבא פרטי" כי משמעותו איום על יציבות המשטר הדמוקרטי .

הקמת צה"ל- סיבות

□ הקמת המדינה היוותה עבור בן גוריון הזדמנות לנטרל את הכוחות שהיו באופוזיציה ליישוב המאורגן (האצ"ל והלח"י) ולפרק אותם ולהחליש אותם בהיבט הפוליטי, גם את הפלמ"ח שאנשיו היו מזוהים עם מפלגת מפ"מ היריבה של מפלגתו מפא"י.

□ בן גוריון חשש מפעולות עצמאיות של ארגונים אלה לאור משקעי העבר בין ההנהגה למחתרות, הסיזון, פרשת מלון המלך דוד, פריצת האצ"ל לשכונת מנשיה בדרום ת"א במטרה לכבוש את יפו ללא תיאום עם המטה הכללי, סירוב חלק מאנשי הפל-ים (פלוגה ימית של הפלמ"ח) להתגייס לחיל הים שהוקם והצטרפותם לפלמ"ח כלוחמים רגילים, מפקד חט' הראל של הפלמ"ח שהחרים נשק שהיה מיועד לחטיבה אחרת.

קשיים בהקמת צהל : פרשת "אלטלנה"

□ בסוף יוני 1948 הגיעה לחופי הארץ האנייה, "אַלְטֶלְנָה", ועליה כ-900 עולים וכן אלפי רובים ומקלעים, תחמושת וחומר נפץ.

□ מאחר שבראשית החודש נחתם הסכם עם מנחם בגין על פירוק אצ"ל ומסירת נשקו לצה"ל ושבועת אמונים של חבריו לצה"ל, תבעה ממשלת ישראל להעביר לרשותה את הנשק.

פרשת "אלטלנה"

- האצ"ל דרש עשרים אחוז מהנשק בשביל אנשיו, שפעלו בנפרד בירושלים והשאר יוקצה לחברי אצ"ל שגוייסו ליחידות השונות בתוך צה"ל.
- הממשלה סירבה לכך בטענה שמדינה אינה יכולה לסבול שארגונים או אנשים פרטיים יכניסו ויחזיקו נשק.
- האניה הגיע לחוף כפר ויתקין ואנשי האצ"ל ניסו לפרוק את הנשק מהאנייה, הגיע כח של צה"ל ונתן להם אולטימטום להפסיק את פריקת הנשק ולהוציא את האונייה ללב ים.
- רוב העולים הספיקו לרדת מן האנייה בחוף כפר ויתקין, ו"אלטלנה" פנתה לחוף תל-אביב.

פרשת "אלטלנה"

- כשהגיעה האניה לחוף תל-אביב ניתן לאצ"ל אולטימטום למסור את הנשק לצה"ל והיה חשש להתלקחות מרד- "מלחמת אחים".
- אנשי האצ"ל סירבו למסור את הנשק והממשלה נתנה אולטימטום לאצ"ל להיכנע ולמסור את הנשק לאלתר.
- בן גוריון עמד על כך שלא יתכן שבמדינה יהיו גופים צבאיים שאינם כפופים למרות הממשלה והורה להפגיש את האוניה במידה ולא ייענו לאולטימטום .
- האוניה נפגעה והחלה לעלות באש. 16 מאנשי "אלטלנה" ו- 3 חיילי צה"ל נהרגו בחילופי האש.
- מנחם בגין הרגיע את הרוחות, בשידור רדיו לאנשיו הוא סירב להשיב אש כדי להימנע ממלחמת אחים ובכך פורק למעשה האצ"ל והוטמע בצה"ל.

אלטלנה על חוף ת"א

פירוק הפלמ"ח

- פירוק הפלמ"ח נועד להבטיח כי יתקיים שיוויון בפני החוק ואם מפרקים את כל המחתרות ואנשיהן משולבים בתוך צה"ל אז הפלמ"ח אינו שונה מהן במיוחד לאחר פירוק האצל והלח"י ובנוסף למנוע פילוג ופיצול פנימי על מנת להבטיח שצה"ל יהיה גוף לא פוליטי ולא יהיה גוף השנוי במחלוקת.
- פירוק הפלמ"ח היה מלווה בוויכוחים פנימיים קשים של חבריו בשל רצונם לשמר את האופי הייחודי שלהם .
- הפירוק גרר בעקבותיו (בעיקר לאחר סיום המלחמה) התפטרות של מפקדי פלמ"ח רבים מהצבא.,